

Boekjes van de Opvoedkundige Dienst

Koninklijk Belgisch Instituut voor
S 2607
Natuurwetenschappen
*Vogels
beschermen*
DOOR
EDGAR KESTELOOT
Uitgave Vermogen K.B.I.N. Brussel

Boekje
N° 6

RBINS

RBINS44950

S2607

Boekjes van de Opvoedkundige Dienst

BOEKJE N^r 6

Vogels beschermen

door

Edgar KESTELOOT

Assistent aan het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen

S 2607

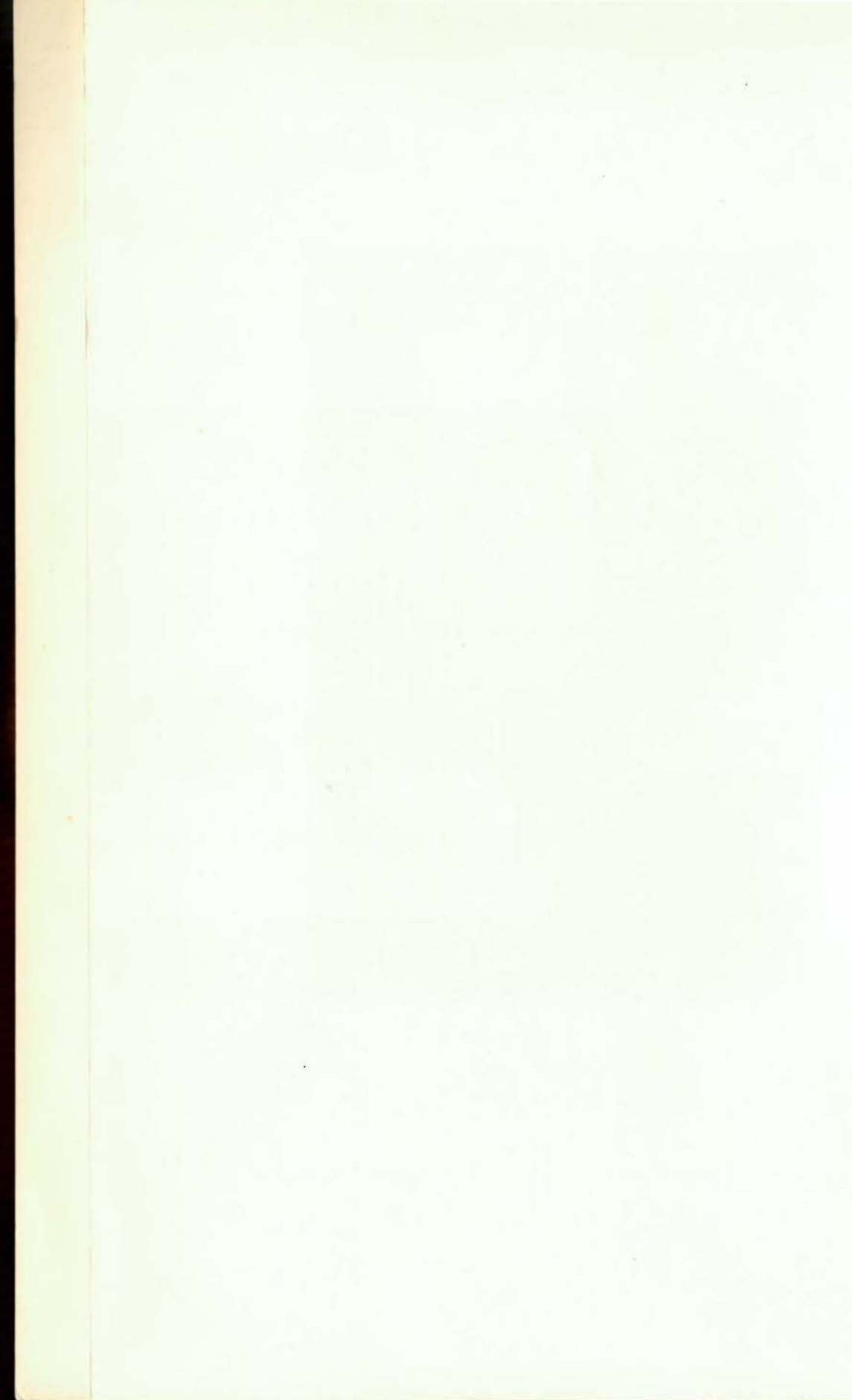

Uitgegeven door het Vermogen van het Koninklijk Belgisch Instituut
voor Natuurwetenschappen

VAUTIERSTRAAT, 31, BRUSSEL 4

1959

—
Alle rechten voorbehouden

De Witte Oievaar.

Vogels beschermen.

LEZING

Het voedertafeltje in onze tuin was vanmorgen goed bezet. De mussen eisten zoals gewoonlijk wel het leeuwenaandeel op, maar voor het roodborstje bleef nog wel wat over. Een heel stel pimpel- en koolmezen betwistten elkaar een plaatsje op de tros pinda's. Aan een halfrotte appel deed zich een merel tegoed.

Onze vriendjes stellen de hulp, die wij hun bieden in de harde strijd om het bestaan, blijkbaar wel op prijs.

In het dunne laagje sneeuw, waarmee moeder natuur haar kinderen van nacht heeft toegedekt, staan een massa pootafdrukken. Je kunt nu mooi het loopspoor van de spreeuw onderscheiden van het huppelspoor van de lijster. Dank zij de sneeuw kreeg ik een goudvink in het vizier. Hij zat op een takje. De bloedrode kleur van de borst en het zachte grijs van de rug staken prachtig af tegen het wit van de sneeuw. Mooie vogels zijn het toch.

Ontleend aan « De Jonge Veldbioloog »,
door Dr M. A. IJsseling en Kees de Kieft,

Uitgave N. V. W. J. Thieme & Cie, Zutphen, 1955.

LEZING

Ik had de nestkastjes weer opgehangen : die reeds eerder gebruikt waren, had ik niet eerst schoongemaakt, denkende dat de vogels ze liever zó zouden gebruiken. Ik ontdekte echter spoedig dat mijn redenering fout geweest was. De mezen in de kastjes die ik niet had schoongemaakt, waren 's nachts erg onrustig. Ze werden voortdurend wakker en pikten dan tussen hun veren. De mezen in de schone kastjes daarentegen schenen geen last van parasieten te hebben. Daar wilde ik meer van weten en daarom ging ik op wacht staan bij de gebruikte kastjes. De mezen kwamen, keken in het kastje, maakten een paar vlugge pikkende bewegingen tussen hun veertjes en vlogen weer weg. Ze gingen niet in het kastje. Ik inspecteerde de kastjes nauwkeurig en zag dat er rondom de vliegopening een krans luizen zat. Ik maakte de kastjes onmiddellijk schoon (een ketel kokend water er overheen is de vlugste en beste methode). Toen gingen de mezen ook in deze kastjes en pikten niet meer in hun veertjes als ze naar binnen keken. De schoongemaakte kastjes worden 's winters door de vogels als slaappleats gebruikt en in het voorjaar bouwen ze er hun nest in. De kastjes die ik niet schoonmaak, worden door de vogels niet gebruikt. Alleen als er een tekort is aan veilige nestelplaatsen zullen ze deze gebruiken.

Ontleend aan « Vogels als huisgenoten »,
door Len Howard.

Uitgave Elsevier, Amsterdam-Brussel, 1953.

Hoe beschermen wij de Vogels ?

De twee hoofdproblemen voor een Vogel zijn voeding en nestgelegenheid, anders uitgedrukt « bestaan » en « voortbestaan ». Waar voedsel en een geschikte nestgelegenheid aanwezig is, daar is ongetwijfeld ook de Vogel aan te treffen.

Voederen.

Vooraf in de winter, van december tot maart, zullen de Vogels het zeer moeilijk hebben, als we ze niet helpen.

Misschien stelt U zich de vraag waarom men pas in de laatste jaren de noodzaak inziet om de Vogels in de winter te voeden, terwijl men dit vroeger niet deed.

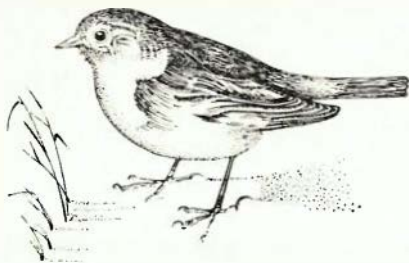
Vergeet niet dat het landschap sedert 50 jaar heel wat diepgaande wijzigingen heeft ondergaan : bossen en hagen die beschutting en voeding boden, verdwijnen overal. Er wordt duchtig met insektenwerende produkten omgegaan. De akkers blijven niet meer braak liggen : de weelderige onkruidenflora die er tierde, bezorgde rijkelijk voedsel vooral aan de zaadeters, ook het dorsen met moderne machienen laat praktisch geen graantje verloren gaan en zelfs de Paarden worden steeds zeldzamer tot grote spijt van de Mussen en andere liefhebbers.

Het is dus onontbeerlijk voor een bijrantsoentje te zorgen, waardoor we talrijke Vogels rondom ons zullen lokken. Vooral bij aanhoudende vorst en sneeuwval zult U regelmatig voederen. Weet U dat een Koolmees geen 10 uur zonder voedsel kan blijven ?

In het kleinste tuintje, zelfs in de volle stad, ja, op de vensterbank voor het raam zullen ze U in de winter bezoeken en U zult meerdere en misschien nog nooit geziene soorten onder uw klanten tellen.

Hieronder een lijst van de gewone en minder gewone bezoekers van voertafeltjes.

GEWONE BEZOEKERS :

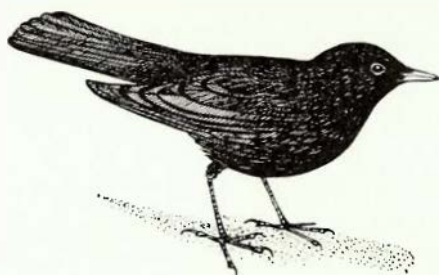
Roodborst

Huisbus

Spreeuw

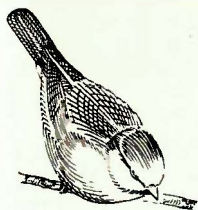
Merel

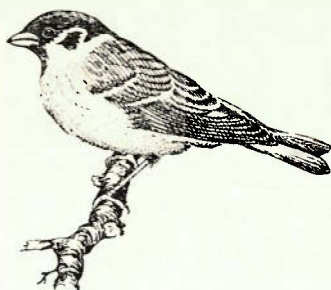
Koolmees

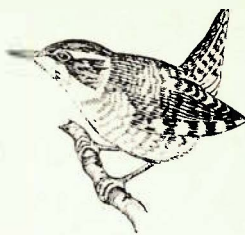
Botvink

Pimpelmees

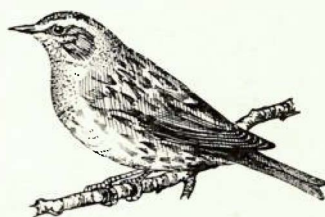
Boommus

Winterkoning

Zanglijster

Blauwe Haagsmus

GELEGENHEIDSBEZOEKERS :

Ekster ; Grote Bonte Specht ; Sijs ; Groenvink ; Appelvink ; Kauw ; Bosduif ; Holduif ; Keep ; Gaai ; Matkop ; Kuifmees ; Glanskop ; Goudvink ; Goudhaantje ; Boomklever ; Koperwiek.

Dat is ten slotte reeds een tamelijke imposante lijst.

Nu zijn er daaronder Vogels van zeer verschillende families, die een sterk afwijkende levenswijze en voeding vertonen. Daarom moet de voedertafel zo afgewisseld mogelijk zijn. Doorgaans zijn de meeste Vogels verzot op vet, margarine, kaaskorstjes, oliehoudende zaden, maar vleesafval, soepbeenderen, brood, rotte appels worden ook gaarne genut. Speciale zaadmengsels zijn in de handel verkrijgbaar. Van broodkruimels en aardappelen mag geen misbruik gemaakt worden, want ze verzuren gemakkelijk, wat darmstoornissen kan veroorzaken.

Ook gezouten voedsel moet vermeden worden.

Ziehier ten slotte de geliefkoosde gerechten van enkele van onze meest vertrouwde bezoekers :

Hennepzaad, vogelzaad, graan, maïskoek	Vinken en Mussen.
Zonnebloemenzaad, aardnoten, maïskoek, bonen, vet	Alle Mezensoorten.
Krenten, bessen, rot fruit	Lijsterachtigen en Spreeuwen.
Meelwormen, rotte appels, tafelafval	Roodborst, Blauwe Haagmus.

Het ware natuurlijk vrijwel onmogelijk voor elke Vogel een afzonderlijke schotel te bereiden. Ziehier dan een recept dat iedereen kan bevredigen : het ideaal, volledig voedsel !

Gedroogd en gemalen wit brood	10 %
Gedroogd en gemalen vlees	10 %
Hennepzaad	50 %
Zonnebloempitten	5 %
Mierenpoppen	5 %
Papaverzaad	10 %
Vogelzaad	5 %
Gedroogde vlierbessen	5 %

Het geheel wordt in gesmolten (niet te hete) reuzel ingebed. Zo bekommt men na stollen een soort harde koek, gemakkelijk te breken, te verdelen en te behandelen.

De verhouding is ongeveer 1.400 g reuzel voor 1.000 g voeder.

Om het morsen te vermijden bouwt U een voedertafeltje. Zeer moeilijk is het niet : een paal van ongeveer 2 m, een plankje waarop het voedsel aangebracht wordt en een afdakje of een schutting om de gasten tegen regen of te felle, koude wind te beschutten. Ook in de handel zijn er ingewikkelder voederbakjes en -tafeltjes te verkrijgen.

Meer uitleg over het probleem van voederen en verschaffen van nestgelegenheid kunt U vinden in een kosteloze brochure uitgegeven door het Instituut en getiteld « Over Nestkasten en andere maatregelen met betrekking tot de bescherming der Vogels in tuin, park of bos ». Neem de gewoonte aan omstreeks hetzelfde uur en op dezelfde plaats te voederen. De meeste Vogels worden dan al spoedig zeer vertrouwd en reeds vóór het gestelde uur staan ze in de omgeving op post, klaar om hun maal te ontvangen.

Sommige Vogels zoeken hun voedsel op de grond, andere in de struiken, op de boomstammen of takken. De eerste komen niet zo gemakkelijk op de voedertafel. Dan strooit men het voedsel maar op de grond na eerst gebeurlijk de sneeuw weggeveegd te hebben. Het ware best de plaats zó te kiezen dat er

in de nabijheid enkele boompjes staan. die meteen als uitkijkpost en schuilplaats kunnen dienst doen.

Drank.

Ook door drank — water natuurlijk — kunt U de Vogels lokken.

Indien er op het terrein geen water aanwezig is. zult U voor een drinkbak moeten zorgen, die tevens een drukbezochte vogelplaats zal worden. Die drinkbak kan best in cement gemaakt worden met hellende bodem. Aldus kunnen de Vogels op het « strandje » komen baden in de diepte die hun best past.

Het vogelbad in de tuin wordt vanzelfsprekend zó geplaatst, dat U het vanuit de zitkamer kunt zien, maar toch niet te dicht bij huis (b.v. 10 tot 20 m). Anders zouden sommige schuwe soorten het niet aandurven U een bezoek te komen brengen. In de nabijheid staan er best zoals bij de voederplaats enkele lage boompjes (geen struiken : Katten !) om de natgeworden Vogels kans te geven zich af te schudden en zich in de zon te drogen.

Kunt U geen dure installatie in cement bouwen, dan plaatst U eenvoudig een blikken doos op een paal en laat U een plankje vloten op het water om de Vogels een geschikte landingsplaats te bezorgen.

De drinkbak zal beslist druk bezocht worden. niet alleen 's zomers, wanneer ook wel een bad genomen wordt, maar ook in de winter, vooral bij vorst, wanneer er geen water meer beschikbaar is.

Vermits U aan de voedertafel of drinkbak de Vogels ongewoon dicht kunt lokken, wordt hier een prima gelegenheid tot interessante observaties geschenken.

Maak er van gebruik om allerhande details van het gevederte, die anders op afstand onzichtbaar zijn, te bestuderen.

Tracht de geslachten te onderscheiden, alsook de éénjarige Vogels van de volwassenen.

Let op de kleur van het regenboogvlies van het oog.

Misschien kunt U het knipvlies onderscheiden : het is een derde ooglid dat het oog horizontaal van binnen naar buiten afsluit. Dit knipvlies beschermt het oog tegen te sterk licht.

Maar het is vooral belangwekkend, wanneer U eenmaal de Vogels goed kunt onderscheiden naar soort, geslacht en ouderdom, hun gedragingen en verhoudingen tegenover elkaar gade te slaan. Wie heeft prioriteit ?

Welk is de rangorde ?

Welk voedsel verkiezen ze ?

Het is natuurlijk gemakkelijker nabij de woning te voederen. Maar is het uw bedoeling Vogels te observeren, dan kunt U voedsel strooien op alle mogelijke plaatsen. Het stadspark is misschien wel voor velen het best geschikt.

De Vogels zijn er als het ware op voederen ingesteld en reageren onmiddellijk op de eerste broodkruimels. In de winter kunt U de Eenden, meestal Blokeenden, met de andere gasten te vergelijken : de Waterhoentjes die vrijwel overal, ook in het kleinste parkvijvertje aangetroffen worden en de Kokmeeuw-tjes of andere zeldzamere bezoekers. Deze Vogels behoren tot drie volkomen verschillende orden : respektievelijk de Eendachtigen (Anatidae), de Ralachtigen (Rallidae) en de Meeuwachtigen (Laridae). Ze zwemmen, lopen en vliegen alle drie, maar niet op dezelfde manier en met hetzelfde gemak, U hoeft maar de lengte van de poten te bekijken en de bouw van de zwemvliezen om de reden van dit verschil te ontdekken. Een prachtige observatiegelegenheid ! Bestudeer het geslachtsdimorfisme bij de Eenden, zoek de bastaarden op, vergelijk het zomer- en winterkleed van de Kokmeeuw en de verschillende overgangen. Zoek de éénjaarse, nog bruinachtige Vogels op met zwarte staart-rand. En hebt U al de witte flikkerlichtjes van het Waterhoen opgemerkt ? Door het wippen van de staart worden de twee helwitte strepen van de onderstaartveren opengespreid of gedooft.

Dat alles en nog veel meer interessante waarnemingen kunnen U een paar broodkruimels langs de vijverrand bezorgen.

Over het observeren van de Vogels kunt U meer inlichtingen vinden in het Boekje n° 3 van de Opvoedkundige Dienst getiteld : « Vogels waarnemen ».

Nestkastjes.

Het aanbrengen van nestkastjes is een van de meest doeltreffende methoden van vogelbescherming, maar onrechtstreeks tevens ook bescherming van onze velden, tuinen, boomgaarden en bossen, kortom van onze eigen belangen. Het is immers overbodig nog te bewijzen dat veruit de meeste Zangvogels nuttig zijn als verdelgers van schadelijke insecten. Maar straks komen we hier nog op terug. Het zijn nu juist deze soorten die het liefst nestkastjes gaan betrekken. Afgezien van hun nut, verlevendigen de Vogels het landschap door hun fraaie vormen en kleuren en niet minder door hun gezang. Het zijn daarbij de enige grotere, in het wild levende dieren die onze tuinen, zelfs in de steden, nog bewonen. Door het feit dat men ze door voederen en nestkastjes in de onmiddellijke nabijheid kan lokken, kunnen ze naar believen gade geslagen worden en bestudeerd, wat reeds aan zovelen, ook niet-wetenschapsmensen, — en hun aantal wordt steeds groter — onvergetelijk natuurgenoet heeft verschaft.

Aarden nestpotten werden reeds omstreeks 1500 in de Nederlanden gebruikt. Ook bracht men weleens neststenen aan in de gevels. Het waren holle stenen met een opening. In de eerste plaats waren ze voor de spreuwen bedoeld, niet zozeer om ze te beschermen maar om ze onder de vorm van een geurend gebraad beter naar waarde te schatten !

Talrijke Vogelsoorten, vooral de holenbroeders, lijden aan woningnood. Oude, zieke en vermolmdde bomen worden uiterst zeldzaam. De moderne bosbouwtechniek kan ze niet meer dulden. Zij zijn het nochtans die aan zoveel Vogels nestgelegenheid zouden kunnen verstrekken. Uitgestrekte, éénvormige partijen naaldbomen bieden niet de minste spleet of broedholte. De vogelstand is er dan ook zeer arm, met het gevolg dat deze bossen, meer dan andere, aan insektenplagen onderhevig zijn. Kunstmatige nestgelegenheden of nestkastjes hebben hier dan ook veel sukses en proeven hebben bewezen dat men aldus de vogelstand merkelijk kan opvoeren met gunstige gevolgen op de hygiëne van de boskultuur.

Het bouwen van een nestkast.

Een goede nestkast zal aan verscheidene eisen beantwoorden. Ten eerste moet ze graag door de Vogel aanvaard worden en hem alle kansen bieden om zijn broedsel groot te krijgen. Maar even belangrijk is het dat de controle en de schoonmaak gemakkelijk moeten gebeuren. Niet alleen het deksel moet los zijn, ook de bodem. Verder is het nodig dat de bouw eenvoudig weze, sterk en natuurlijk niet te duur.

De modellen, voorgeschreven door de Plantenziektenkundige Dienst te Wageningen (Nederland), zijn de vrucht van jarenlange ondervinding. We raden dan ook het gebruik van die nestkasten aan. Ze werden ook aangenomen en aanbevolen door de « Belgische Vogelreservaten ».

ENKELE TECHNISCHE GEGEVENS :

Het nestkastje vereist aan materiaal : (al of niet geschaafde) planken, spijkers, krammetjes, gegalaniseerde ijzerdraad en zink (of asfaltpapier).

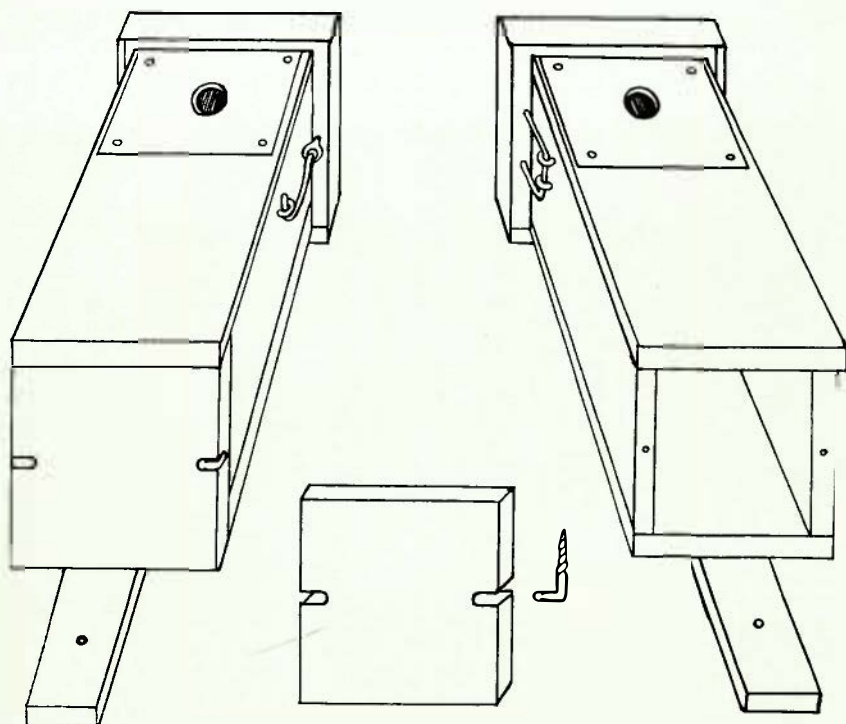
Plankjes, in cm	Vlieggat	
	32 mm	46 mm
Voorwand.	25 × 12	28 × 15
Achterwand en twee zijwanden, elk.	23,5 × 12	26,5 × 15
Bodem	13,5 × 12	15 × 15
Deksel	16 × 16	20 × 20
Ophanglat (dikte 2,5 cm)	40 × 5	45 × 5

Voor de twee meest gebruikte modellen hebben wij de volgende plankjes nodig. De dikte bedraagt 1,5 cm behalve voor de ophanglat, die 2,5 cm dik is.

De onderdelen worden als volgt behandeld :

1° Het vlieggat wordt in het midden van de voorwand geboord, ongeveer even ver van de bovenkant als het gat zelf groot is.

2° Van de ophanglat wordt van boven aan de voorzijden een dun stuk van 10 cm afgezaagd. Zo krijgen wij later tussen de kast en de lat ruimte voor de zgn. neklap van asfaltpapier of zink. Op enige centimeter van ieder uit-

einde van de ophanglat wordt een gaatje geboord voor de schroeven of de spijkers. De ophanglat wordt met twee schroeven of lange spijkers (doorkomende einden krom slaan in hout !) tegen de achterwand bevestigd.

3° Nu wordt de broedruimte in elkaar gezet door de zijwanden vast te spijkeren. Hierbij zorg men er voor, dat de bovenkanten van alle wanden in één vlak liggen. Daardoor is de voorwand van onder dus 1,5 cm langer dan de andere wanden.

4° In de bodem maken wij twee inkepingen, waar de duimschroeven of krammen in komen, welke in de onderkanten der zijwanden worden gedraaid.

Doordat de bodem tussen de voorwand en de ophanglat past en tegen de zijwanden aangedrukt wordt door de duimschroeven, zit hij stevig vast, maar is gemakkelijk uitneembaar als men de schroeven losdraait. Men zorg ervoor, dat de bodem niet klemt, want als de kast buiten opgehangen wordt, zet het

hout door de vochtigheid iets uit, zodat de bodem dan moeilijk uitneembaar zou worden. Voor het reinigen van de nestkast na het broedseizoen is dit onontbeerlijk

5° Het deksel ondergaat de bewerkingen, die in de figuur aangegeven zijn. Het wordt daarbij voorzien van een scharnier en haakje in ijzerdraad (2 mm dik). De bovenkant en de zijkanten worden omkleed met asfaltpapier of zink, dat één of twee centimeter over alle zijkanten heenhangt.

6° Om de beschadiging door Eekhoorns en Spechten te voorkomen, dus vooral voor zulke nestkastjes die in bossen of grote parken aangebracht worden, moet de bovenste helft van de voorzijde gepantserd worden met een dunne, zinken plaat, waarin een gat wordt gemaakt, dat met het vlieggat overeenkomt.

Eekhoorns knagen het vlieggat open en maken van het nestkastje een slaapgelegenheid, Spechten doen dit ook, maar vergenoegen zich doorgaans niet met het normale vlieggat, maar houwen er soms een tweede, iets lager en natuurlijk wijder.

De Boomklever houdt zich ook niet aan de reglementaire afmetingen en metselt het te wijde vlieggat precies op maat.

7° Als de kast klaar is, worden de lichte delen flink in de verf gezet. De kleur moet grauwgroen of enigszins bruingroen zijn, in ieder geval geen te opvallende kleur. Men kan de kast ook houdbaar maken met carbolineum. Dat is goedkoper, maar minder fraai, vooral omdat de zinken plaat langs de voorkant dan blank blijft.

De nestkastjes uit teakhout zijn zeer stevig en aan te bevelen. Het schilderen en het pantserplaatje kunnen dan achterwege blijven, waardoor de kostprijs niet veel hoger komt dan voor gewoon hout. Teakhout splijt gemakkelijk, dus moeten de gaatjes voor de spijkers geboord worden.

Men zal de kastjes met vliegopening van 32 mm gebruiken. Op elk vijftal van die soort plaatst U er één met een vliegopening van 46 mm.

Waar wordt het nestkastje aangebracht ?

In parken en grote tuinen met gemengde struiken en tevens oudere bomen begint men met 3 tot 5 kasten per ha die in de nabijheid van de woning het dichtst worden geplaatst.

Daar vele Vogels de nabijheid van de Mens opzoeken, kunnen in kleine tuinen van bv. 20 × 30 m dikwijls met sukses drie kastjes geplaatst worden, indien althans in de tuin of in de omgeving bomen en struiken voorkomen, zoals dit meestal het geval is aan de stadsrand, in tuin- en villawijken, in dorpen en kleinere steden. Het aantal broedvogels is nochtans beperkt voor een bepaald gebied. Immers de uitgestrektheid van het territorium van de Vogel en de voedselmogelijkheden kunnen slechts een bepaald aantal koppels

van een soort bestaansmogelijkheden verschaffen zelfs wanneer er meer dan voldoende nestgelegenheden en dekkingen voorhanden zijn. Blijken alle nestkastjes bewoond te zijn, dan eerst mag hun aantal opgevoerd worden.

Men hangt de kasten ongeveer rechtop, een weinig voorover of scheef schaaft echter niet, liefst niet achteroverhellend. De oriëntatie heeft weinig belang.

Nochtans is een muur, volop naar zuiden gericht waar de zon het nestkastje te sterk zou verhitten, niet geschikt. Dikwijls sterven de jongen er door de te hoge temperatuur.

Alle kasten moeten zo hangen, dat de Vogels van enige afstand vrij kunnen aanvliegen. Kastten, die in het dichte groen van struiken, hagen of klimop hangen, blijven dikwijls onbewoond.

Vermijd daarom ook de kast in het dichte gebladerte van struikgewas of boomkruinen te hangen; kies liever een plaatsje aan de kale stam. De hoogte doet niet veel ter zake. Men hangt ze veiligheidshalve, zoveel mogelijk, uit het bereik van de kwajongens, Katten en andere rovers.

Wanneer worden de nestkastjes opgehangen ?

De beste tijd om nestkasten op te hangen is de winter. Na maart kan men er voor het komende broedseizoen geen volledig suksel meer van verwachten.

De meeste stad- en parkvogels zoeken zich immers reeds zeer vroeg een territorium uit en verkennen dan de gebeurlijke nestgelegenheden. Minstens ééns per jaar, liefst dadelijk na de afloop van de broedtijd, dus in augustus, moeten de kasten schoongemaakt worden, d.w.z. de oude nesten waar allereerste ongedierte in huist, worden verwijderd en de hoeken worden met een stevige borstel gereinigd. Door het uitnemen van de bodem kan die schoonmaak grondig gebeuren.

Het is aan te raden de kasten te nummeren. Dit vergemakkelijkt de controle en de waarnemingen.

Andere modellen van nestkasten.

Indien het vervaardigen van het type-nestkastje nog te veel moeilijkheden zou opleveren, kunnen er met eenvoudiger middelen toch broedgelegenheden aan de Vogels verschaft worden.

Een omgekeerde bloempot tegen de muur opgehangen, waarvan echter de opening enigszins verwijld werd, kan ook al diensten bewijzen.

Ook een ledige kokosnoot waarin een opening (doormeter 32 mm) aangebracht wordt, kan door Mezen opgezocht worden. Deze laatste zijn in dit

opzicht zeer weinig kieskeurig en talrijke gevallen van broeden in brievenbussen, pompen, klompen en dergelijke worden gemeld.

Ook in de handel worden nestkastjes verkocht, feitelijk bedoeld voor Parakieten, maar die ook door andere Vogels kunnen bewoond worden. Doorgaans is het een uitgeholde berkenstam met een draaibaar deksel. Mogelijkheden zijn er genoeg, maar het spreekt van zelf dat het hier hoger beschreven typenestkastje ook meer kans heeft bewoond te worden dan fantaisienestkastjes die meer het oog vleien.

Ten slotte is het misschien nog veel eenvoudiger hier en daar één baksteen uit de buitenmuur weg te nemen en aldus een ideale woongelegenheden voor Roodstaartjes of Grauwe Vliegenvangers te scheppen. Wanneer de holte echter te groot wordt, komen er zich spoedig Mussen en Spreeuwen vestigen.

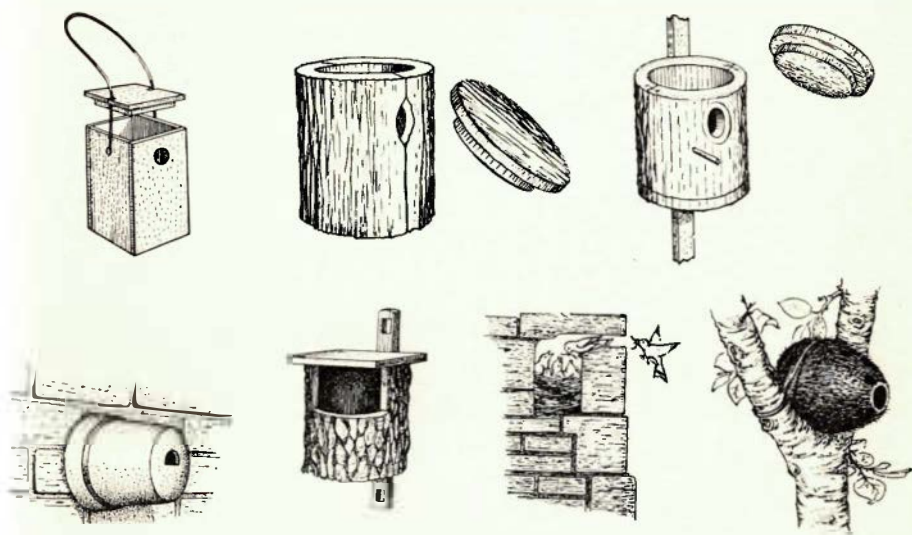

Fig. 3. — Verschillende modellen nestkasten.

Holduiven, die zich in de laatste jaren geweldig uitbreiden in ons land, broeden zeer gaarne in aarden potten met een opening van ongeveer 13 cm, deze eigenaardige nestkasten worden horizontaal in de takken geplaatst. Zelfs andere gelijkaardige voorwerpen, als de opening maar voldoende groot is, worden betrokken.

Ook Eenden kunnen gemakkelijk in kunstmatige nesten broeden. In Nederland worden op veel plaatsen, ook in stadsparken, eendenkorven geplaatst langs of boven het water.

Sinds enkele jaren wordt ook het gebruik van speciale nestkastjes voor Zwaluwen aanbevolen. De zwaluwenstand gaat immers vrijwel overal gevoelig achteruit. In Zwitserland werden met sukses proeven genomen, om ook Torenvalken in speciaal gebouwde nestkastjes te laten broeden.

In de Verenigde Staten waar de vogelbescherming en over het algemeen de natuurbescherming een veel hoger vlucht genomen hebben dan bij ons, worden allerhande typen van nestkastjes door gespecialiseerde firma's in de handel gebracht, meestal in duurzaam materiaal. Sommige bezitten een spel van vier verschillende openingen waarvan één naar believen kan voorgedraaid worden. Naar gelang de verkozen opening zal het nestkastje door een bepaalde soort bewoond worden.

Welke Vogels komen nestkastjes bewonen ?

Enkel holenbroeders komen nestkastjes betrekken ; de Vogels die hun nesten op twijgen en takken bouwen, maken afgezien van enkele hoogst zeldzame uitzonderingen, nooit gebruik van nestkastjes.

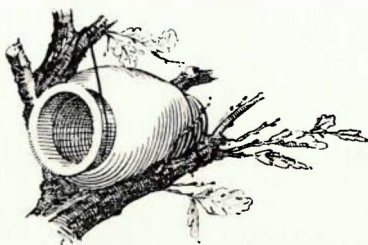

Fig. 4. — Een nestpot voor Holduiven.

Ten slotte hangt er veel af van de plaats en de omgeving waar de nestkast aangebracht wordt, alsmede van haar bouw en de afmetingen van het vlieggat.

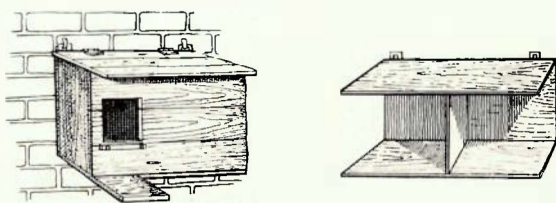

Fig. 5. — Links : een nestkast voor Torenvalken;
rechts : een model van nestkast gebruikelijk voor Zwaluwen.

Nestkastjes met klein vlieggat (32 mm) zijn hoofdzakelijk voor Mezen en Roodstaartjes bedoeld, ook wel andere Vogels kunnen er gebeurlijk in wonen.

Veruit de meeste kans bestaat er een koppel Koolmezen of Pimpelmezen aan te treffen, ook de Matkop komt in tuinen aan de rand van de stad vrij algemeen voor.

Veel zeldzamer is de Boomklever waarvan de verspreiding in ons land slechts plaatselijk is. In kleinere tuinen is er ten slotte weinig kans dat deze Vogel tot broeden komt, wel in boomgaarden, grote tuinen en vooral in hoogstammige loofhoutbossen.

Ook het Boomkruipertje zal in de stadstuin een zeldzaamheid zijn, maar die elders dankbaar van de aangebrachte nestkastjes gebruik maakt.

Veel algemener is het Gekraagd Roodstaartje en ook wel het Zwarte Roodstaartje. Deze Vogels kunnen zelfs in volle stad aangetroffen worden en broeden dan ook gaarne in nestkastjes. Al deze Vogeltjes zijn zeer fraai en kunnen wel tot de mooiste inheemse soorten gerekend worden. Het zal dus een werkelijk genoegen zijn ze nabij de woning te kunnen gade slaan.

Is het vlieggat echter groter dan 46 mm dan komen de Mussen ze al spoedig in beslag nemen ofwel de Spreeuwen. In totaal kunnen er meer dan twintig soorten in nestkastjes aangetroffen worden, waaronder een tiental gewone verschijningen zijn.

Vreemde en ongewenste bezoekers.

Talrijke kleine Zoogdieren, maar ook Insekten, maken van de nestkastjes gebruik om een goedkope slaap- of woongelegenheid te vinden.

Fig. 6. — Een nestkast in beslag genomen door de Hoornaar. Bovenaan zijn de honingraten, onderaan volkomen verdrongen, het nest van een Koolmees die de eerste eigenaar was.

Vleermuizen komen, bij gebrek aan holle boomstammen, soms in de nest-

kastjes overwinteren. Het Eekhoortje hebben we reeds vermeld, want het beschadigt zijn verblijf door het vlieggat open te knagen. Een andere verwante, de Eikelmuis, die in sommige streken in de boomgaarden en bossen vrij talrijk voorkomt, gaat ook weleens haar winterslaap in de nestkastjes houden. Onder de Insekten vermelden we de Hoornaar, een soort zeer grote Wesp, die de gehele nestkast met zijn papieren nest vult, ook andere Wespen en Hommels en zelfs eens Bijen bouwen hun honingraten in het nestkastje. Een onverwacht, maar belangwekkend studie- en waarnemingveld, wordt ons hier ter beschikking gesteld.

Het vogelbosje.

Er zijn nochtans vogelsoorten, die niet in nestkastjes wonen : zorg dan voor enkele lage, dichte struiken, siernaaldbomen en andere in uw tuintje en wat Klimop langs de muur. Want veel bewoners van de haagkanten en het struikgewas, waaronder we juist de nuttigste insekteneters tellen, lopen tegenwoordig groot gevaar ; houtwallen en bosjes worden op onberedeneerde wijze gerooid. Vergeten we niet dat het niet opgaat de Vogels zelf te beschermen als we hun nestplaatsen en voeding verdelgen.

Het aanplanten van geschikte struiken en bomen kan daarom voor de Vogels die hun nesten op takken en twijgen bouwen, zeer gunstig zijn.

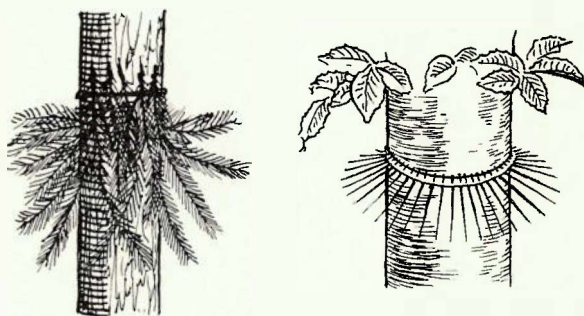

Fig. 7. — Een paar voorstellen van kattenhindernissen.

Een dicht en verwilderd vogelbosje is natuurlijk te verkiezen, maar zelfs een brede en dichte haag, liefst een doornhaag, kan reeds aan heel wat Vogels nestgelegenheid verschaffen.

Van de gewassen, die een goede nestonderlaag kunnen vormen voor de vogelsoorten, die een vrij nest maken, noemen we eerst en vooral de Meidoorn. Ook Braam, Sleedoorn, Haagbeuk, Klimop, Liguster en Hondсроos, zijn zeer nuttig. Door een gepaste snoei kan men een wirwar van takjes verkrijgen die buitengewoon geschikt is als onderlaag voor een nest.

Men zorg ook voor besdragende planten : Vogelkers, Lijsterbes, Vlier, Klimop, Braam, Framboos, e.a.

De Meidoorn is wel de belangrijkste struik in het vogelbos. Hij stelt weinig eisen aan de grond, verdraagt jaarlijkse snoei buitengewoon goed en draagt bessen, terwijl de stekels voor een degelijke bescherming tegen kwajongens en

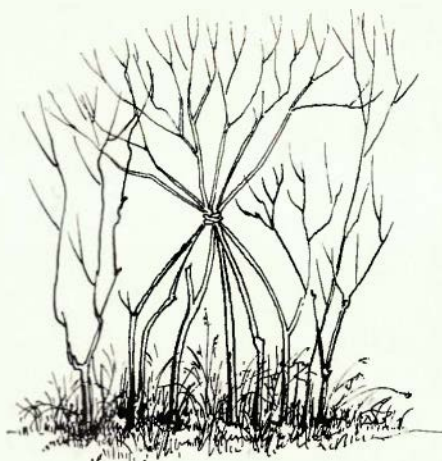

Fig. 8. — Samengebonden twijgen bieden een degelijke nestonderlaag.

Katten zorgen. In sommige gevallen wordt een speciale kattenhindernis aangebracht om de vogelnesten tegen deze rovers te behoeden.

Siernaaldbomen met donkere, goed beschutte, horizontale takken worden

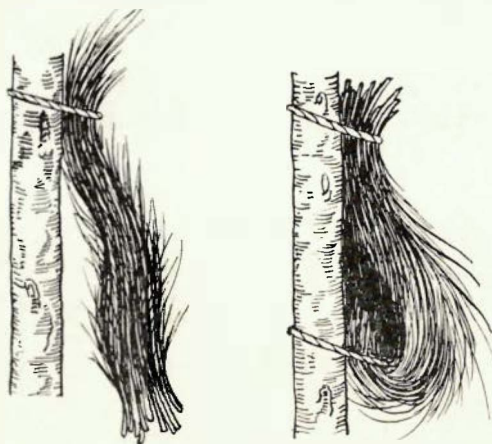

Fig. 9. — Een ander middel om een nestonderlaag te vormen.

ook door veel soorten opgezocht. Vooral Taxus of Spaans hout schijnt een zekere voorkeur te genieten.

Kunt U geen vogelbosje of hagen aanplanten, dan kan een met Klimop begroeide muur deze in zekere mate vervangen.

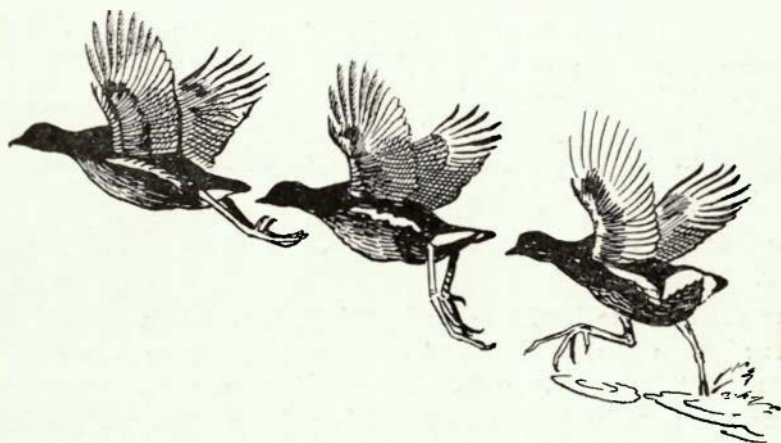

Fig. 10. — Het nest van een Winterkoninkje in een takkenbos.
De nestopening is duidelijk zichtbaar ongeveer in het midden van de foto.

Foto : E. DELMÉE.

Bladeren en afgebroken takken laat men in het vogelbos liggen ; onkruid, Brandnetels en Bramen worden niet verwijderd. Vele soorten, o.a. de Nachtegaal, broeden in zulke ruigte. Het vogelbos moet dan een verwilderd hoekje van de tuin worden, een oerwoud in miniatuur.

Om een degelijke onderlaag voor nestbouw te bieden, worden enkele twijgen samengebonden, zoals op bijgaande tekening aangeduid werd. Het Winterkoninkje is een geregelde bewoner van zulke takkenbossen.

Waarom moeten de Vogels beschermd worden ?

Iedereen gaat akkoord met het feit dat de Vogels tot de meest sympathieke dieren kunnen gerekend worden, die wij hier nog te bewonderen krijgen. Bewonderen is het wel, want wie eenmaal de vormen- en kleurenpracht, ook van onze inlandse Vogels heeft weten te waarderen, is onvermijdelijk een groot liefhebber en beschermer van de Vogels geworden. Onder de mooiste en bontste tellen we verschillende Eendensoorten, de IJsvogel, glanzend metaalblauw, de Wielewaal, goud en zwart, de Kool- en Pimpelmees, de Hop en zoveel andere, die gerust met de tropische soorten kunnen wedijveren. Daarenboven bezitten we nog een heel stel flinke zangers : de Nachtegaal, de Zwartkop, de Merel, enz.

Kortom, de esthetische waarde van de Vogel en zijn gezang zijn onbetwistbaar.

In ons overbevolkte land zijn de Vogels nog zowat de enige dieren die de Mens afgezien van het jachtwild ongestoord laat leven, alhoewel er toch enkele zeer spijtige uitzonderingen zijn. Wij kunnen ons geen landschap meer voorstellen zonder Vogels : zij zijn de ziel, het leven zelf van het landschap. Wat een genot ligt er niet weggelegd voor hem die het intieme leven van een Vogel begrijpt en kan meeleven : het zingen van het mannetje in de vroege lente om het wijfje te lokken, het paarspel, het bouwen van het nest, het eerste ei, het broeden, weken lang soms, en dan ten slotte het ontluiken van de eieren en de jongskens die met de snavels wijd opengesپرد om voedsel bedelen, de eerste soms ongelukkige poging om te vliegen ; dat alles en nog veel meer tafereeltjes zijn voor U allen vrij genietbaar. U zult er enorm veel genot aan beleven !

De vogelstudie is beslist een van de boeiendste methoden om in de wonderwereld van de natuur ingewijd te worden.

En toch... door onberedeneerde jacht en vernielingszucht hebben wij reeds in ons land enkele hoogst merkwaardige Vogels volkomen uitgeroeid, ja zelfs bij broedpogingen uitgemoord. Andere hebben dan ook onze gewesten verlaten : de Witte en de zeldzame Zwarte Ooievaar, in alle andere landen beschermd en bemind, de Lepelaar, de Steltkluut, de Oehoe, de Baardmees,

het Auerhoen. Vogels waarop onze buurstaten trots zijn o.a. Nederland, waar de Vogels en de vogelrijke landschappen op afdoende wijze beschermd worden. Honderde Belgen gaan aldaar jaarlijks de vogelparadijzen, Texel, het Naardermeer, De Beer e.a. bezoeken, terwijl wij juist deze soorten, die wij daarginds bewonderen, bij ons geen verblijf hebben willen gunnen en uitmoorden.

Kunt U daarmee akkoord gaan ?

En zult U het ook laten gebeuren dat jaarlijks duizende andere Vogels in ons land nutteloos gedood worden en hun voedsel en broedplaatsen ontnomen worden ?

Hoef ik er ook op te drukken dat de vogelvangst tegen de vogelbescherming indruist, zelfs wanneer het gaat om kooivogels. Enkele cijfers : jaarlijks worden er in ons land alleen, en over onze zuidergrens is de toestand nog veel erger, 9 à 10.000.000 Vogels gevangen.

Daarvan blijven er slechts enkele honderduizenden als kooivogels in leven. Wat gebeurt er met de rest ? Veelal gedood als er geen kopers opdagen. Is het dan nog te verwonderen dat 80 à 90 % van onze zangvogeltjes, waaronder de overgrote meerderheid Insekteneters, niet eens het einde van hun tweede levensjaar bereiken ?

Geen enkel rechtgeaard Mens kan met deze toestanden akkoord gaan.

Elk jaar wordt aldus onze vogelfauna iets armer, veel soorten hebben reeds onze gewesten verlaten, soorten waarover U in de boeken en op school allereerste merkwaardige bijzonderheden hebt geleerd en die U niet meer kunt in uw eigen land waarnemen. Is dat niet spijtig ?

Voor degenen onder U die al deze beschouwingen te sentimenteel vinden, zijn er andere argumenten die pleiten voor vogelbescherming.

De regering heeft het belang van de vogelbescherming ingezien : verschillende Vogels worden beschermd, ofwel omdat ze van groot nut zijn voor de land- of bosbouw, ofwel omdat ze door hun zeldzaamheid bescherming verdienen. Onlangs werden er verschillende wetsontwerpen ingediend om het vangen van Vogels en de verkoop ervan te beperken.

U ziet dat de belangstelling voor de Vogels met de dag toeneemt. Met recht, want willen we ons op zuiver economisch standpunt plaatsen, dan spelen vooral de insektenetende Vogels een zeer voorname rol : men mag gerust beweren dat onze landbouw en ook de bosbouw zonder de hulp, gratis dan nog, van de Insekteneters, er zeer schamel zouden uitzien. Zelfs niet de krachtige insektenwerende middelen die de moderne scheikundige industrie ons verstrekt, zijn in staat de Vogels als helpers van de landbouw te vervangen. Deze chemische giftstoffen zijn immers niet selektief : ook nuttige Insekten worden gedood, zoals de Bijen en de Hommels. Daardoor wordt ook de bestuiving van de bloesems en meteen ook de vorming van vruchten en zaden, kortom onze oogsten, onze voeding, ons bestaan zelf in gevaar gebracht. Het natuurlijke evenwicht met al zijn ingewikkelde verhoudingen wordt verstoord met de gehele nasleep van soms onverwachte gevolgen. Ook de phytohor-

monen, steeds meer en meer gebruikt, blijken gevaarlijk voor het gevogelte. Patrijzen, Kwakkels, Grasmussen en Kwikstaartjes verlaten hun legfels wanneer ze met deze produkten besproeid worden.

Er werd weleens gezegd dat zonder de Vogels wij er niet zouden moeten aan denken een oogst binnen te halen. De Franse geleerde J.-H. Fabre heeft het treffend uitgedrukt : « Zonder de Vogels zouden wij de hongerdood sterven ».

U zoudt versteld staan, moest U de ongelooflijke hoeveelheid schadelijke Insekten, een heel leger, kunnen tellen dat jaarlijks door de nuttige Vogels vernietigd wordt. Wil even nadenken over de volgende feiten : moest een koppel Vliegen zich normaal kunnen voortplanten dan zou het reeds na één jaar ongeveer 800.000.000 afstammelingen hebben. Stel U maar de gevolgen voor. En bij andere soorten gaat de voortplanting nog veel sneller ! Denk aan de zo schadelijke Bladluizen die reeds na één jaar vele miljarden afstammelingen tellen. En de Sprinkhanen, reeds van in de oudheid zo gevreesd ? Waren ze niet één van de geduchte plagen van Egypte ? En nu nog in het gehele noordelijke deel van Afrika brengen ze voor miljoenen en miljoenen schade aan.

In de Duitse Bondsrepubliek wordt de jaarlijkse schade door Insekten aangericht op 1.600.000.000 DM geschat, terwijl de bestrijdingskosten nog 20.000.000 DM per jaar bedragen. In Frankrijk schat men dit verlies op 100 miljard franse frank. De tekenaar en ontwerper van een Zwitserse aanplakbrief voor vogelbescherming bracht er de volgende tekst onder aan : « Een fabriek van insektenwerende produkten kost vele miljoenen ! Maar deze fabriek kost maar een paar centiemen ! » Daarnaast stond een nestkastje afgebeeld waar een mezenkoppel woonde. De wereldooft ondergaat elk jaar een verlies van 10 tot 20 % hoofdzakelijk door de Insekten veroorzaakt. Dat vertegenwoordigt ongeveer 30 miljoen ton met een geldwaarde van miljarden frank of voedsel voor 150.000.000 mensen, terwijl er anderzijds nog 2/3 van de mensheid ondervoed zijn.

Al deze schadelijke soorten vernietigen is het werk en de opdracht van de insektenetende Vogels.

Het is natuurlijk onmogelijk U juiste getallen op te geven van de hoeveelheden Insekten die aldus vernietigd worden. Maar we weten nochtans dat een Koolmees dagelijks haar eigen gewicht aan Insekten verslindt, dat is ongeveer 17 g, terwijl een Goudhaantje nog meer dan zijn eigen gewicht eet. Hoeveel kg zoudt U dagelijks niet moeten naar binnen werken om de prestatie van het Goudhaantje te evenaren ?

Maar het zou U beslist gemakkelijker vallen het aantal gerechten te tellen dat bv. één Mezenpaar aan hun jongen komt voorschotelen.

Met een beetje geduld zoudt U aldus tot de slotsom komen dat het elke dag ongeveer 400 maal komt voederen en dat er aldus in één broedseizoen 20.000 insekten aangebracht worden voor het grootbrengen van één broedsel. Ziet U het voordeel in zo'n mezenestje in uw tuin te bezitten ?

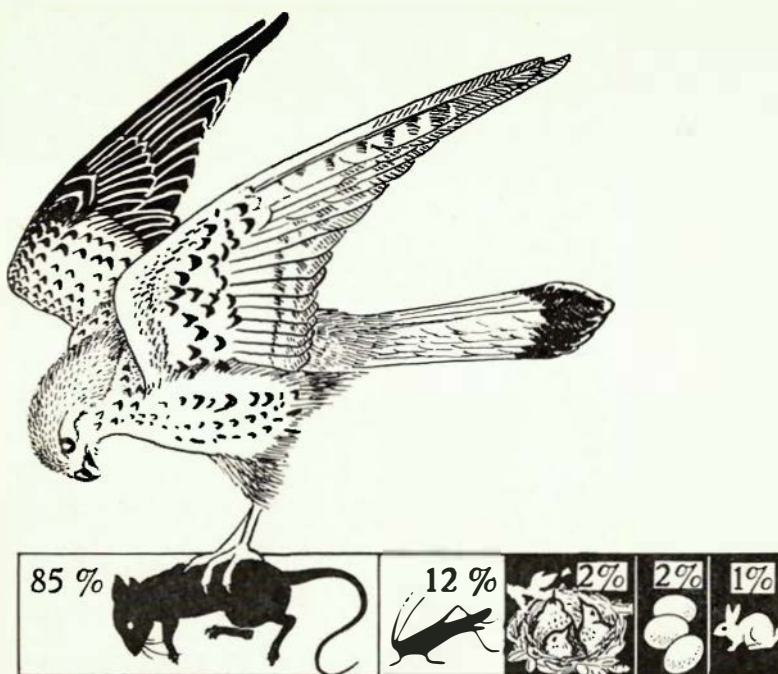

Fig. 11. — De Torenvalk, gemiddelde samenstelling van de braakballen.
Deze roofvogel voedt zich voor 97 % met schadelijke prooien.

Fig. 12. — De Ransuil is voor 90 % een nuttige nachtroofvogel.

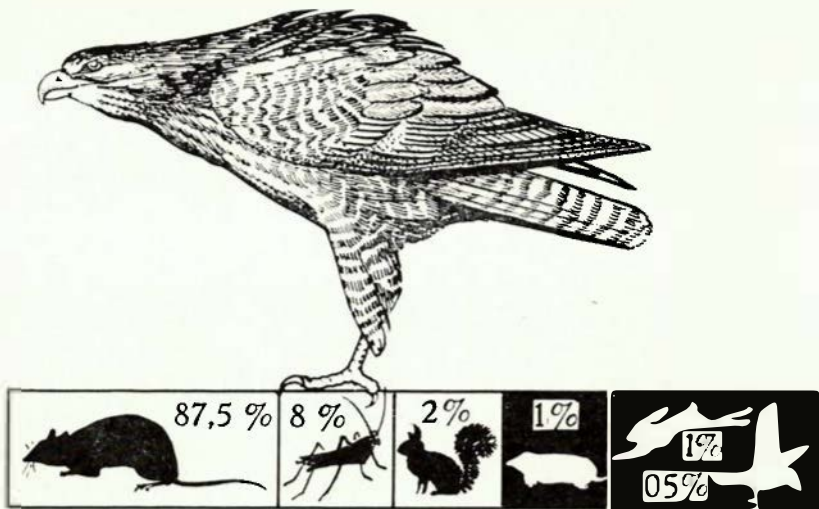

Fig. 13. — De Buizerd verkiest een meer gevarieërd menu, maar dat voor 97,5 % uit schadelijke dieren bestaat.

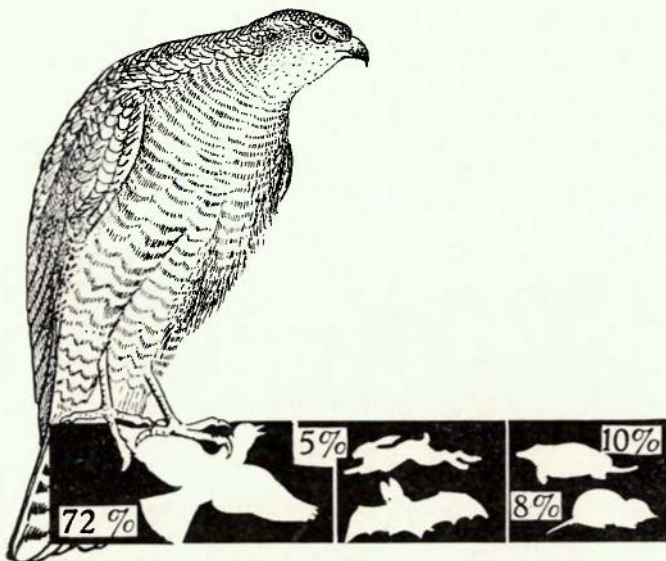

Fig. 14. — De Sperwer integendeel is ongetwijfeld een roofvogel die aanzienlijke schade kan aanrichten aan de wildstand.

De Huiszwaluw snapt na schatting gemiddeld een 500 Insekten per dag. Gedurende haar verblijf alhier, dat ongeveer vijf maanden duurt, van begin april tot half september, verdelgt elke Huiszwaluw gemiddeld 75.000 Insekten. De Gierzwaluw vernietigt er nog veel meer, bijna 200.000! Deze soorten vangen vooral vliegende Insekten, maar ook op de bodem en tussen de begroeiing werkt een heel leger van nuttige Vogels. We kunnen moeilijk in frank de diensten, die ze ons bewijzen, uitdrukken, maar laat elk Insekt slechts voor 1 centiem schade aanrichten, dan cijfert zich het nut van de insekten-etende Vogels met vele miljoenen. Ten slotte zijn het niet uitsluitend de Insekten die ons schade toebrengen : maar ook de ontelbare Muizensoorten, Ratten en andere. De kleine Knaagdieren worden vernietigd door de verschillende Uilensoorten en enkele andere Roofvogels. Het schijnt dat de Kerkuil jaarlijks 6.000 Muizen verslindt! De Torenvalk werd als eerste Dagroofvogel, in 1956 op de lijst van de beschermde Vogels geplaatst : hij is ook een muizen-verdelger!

Jarenlange onderzoeken geven de volgende gemiddelde samenstelling van de braakballen van de Torenvalk, de Ransuil en de Buizerd, drie ontegensprekelijk nuttige Roofvogels.

Verschillen kunnen optreden van jaar tot jaar : gedurende zgn. veldmuizenjaren is de verhouding van Knaagdieren in de voeding beslist groter dan in normale jaren. Ook na de oogst stellen we een vermeerdering vast, de Knaagdieren genieten dan immers niet meer van de veilige dekking hun door het geteelde gewas geboden.

Vergeet ook niet dat de Zaadeters, zoals Mussen en Vinken hun jongen met Insekten voederen en dat ze daarenboven massa's onkruidzaden oppikken, die op een andere manier, maar al even gevaarlijk, onze teelten bedreigen.

Stookolieslachtoffers.

Hebt U nooit de triestige ervaring opgedaan dat na een flinke wandeling langs het strand uw voeten en klederen met een soort teer besmeurd waren? Het is ook niet zo gemakkelijk er zich van te ontdoen. Vanwaar komt dat vieze goedje? Het zijn in hoofdzaak residuele oliën door de steeds aangroeiende vloot tankschepen in zee uitgestort. De gebruikelijke term « stookolie » is dus feitelijk niet volkomen juist.

Maar de vakantiegangers zijn niet de enige slachtoffers.

De Zeevogels ondervinden er meer last van. Hun dekveertjes door de stookolie besmeurd, kleven aan elkaar, bedekken niet meer volkomen het onderliggende dons en het water dringt door tot op de huid, terwijl de warme luchtmatras verjaagd wordt. De Vogel zinkt, hij wordt nat, hij krijgt koud. Meestal komen de slachtoffers dan naar het strand, waar ze soms deerlijk toegenakeld, onkennelijk als een zwarte teerbal, dood of stervend komen aanspoelen.

De duikers lopen natuurlijk het meeste gevaar, te meer dat ze juist deze olievelden verkiezen om neer te strijken, omdat het water er rustiger is (denk aan het « olie storten »). Bij aanhoudende vorst komen er ook zoetwatervogels voor onze kust in zee overwinteren, waar ze hetzelfde gevaar oplopen.

Enkele van de meest voorkomende slachtoffers zijn : de Zeekoet, de Alk,

Fig. 15. — Een Italiaanse propagandafolder stelt aldus het gevaar van de stookoliebevuiling voor, met al zijn gevolgen op het gebied van vangst vogelwereld en toerisme.

de Roodkeelduiker, de Jan van Gent, de Zwarte en de Bruine Zeeëend, verschillende meeuwensoorten en als zoetwatervogels : de Hoornfuut en de Meerkoet, die in dichte troepen van honderde individuen in de kalmere waters van de havens, spuidokken, de IJzermonding of tussen de staketsels dobberen.

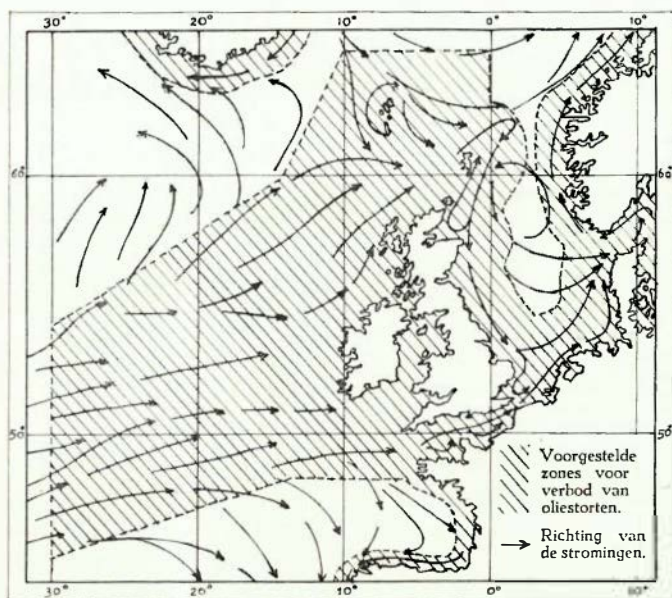

Fig. 16. — Een Zwarte Zeeëend aangespoeld langs onze kust :
een stookolieslachtoffer.

Fig. 17. — Dezelfde vogel één uur later... gestorven.

In 1953 werd er te Londen een internationale konferentie bijeengeroepen, waar beslist werd dat het voortaan verboden is olie te storten in bepaalde zones (zie kaartje). De konventie werd ook door België ondertekend.

In de petroleumhaven van Amsterdam werd als gevolg van deze internationale konventie, in 1954 overgegaan tot het bouwen van een instelling waar de scheepstanks gereinigd worden van residuele oliën. De wascapaciteit bedraagt 2.000 ton per uur.

Ondertussen spoelen er elk jaar nog duizende Vogels aan. Een middel ter ontvetting, aanbevolen door de Dierentuin van Antwerpen, bestaat erin olijfolie op 30° te warmen en de aangetaste delen 3 à 4 maal ermede te bestrijken, tot de veren schoon geworden zijn.

Vogelbescherming in ons land.

Gedurende de laatste jaren werden verschillende verenigingen gesticht die de Vogelbescherming ter harte nemen. Andere en ook wetenschappelijke instellingen beijveren zich speciaal om de enkele natuurmonumenten van ons land met alles wat erin leeft, dus ook de Vogels, te beschermen voor het nageslacht. Verschillende soorten worden met de dag zeldzamer, vele komen niet meer in ons land voor. Is het niet rechtvaardig dat dit belangrijk deel van ons natuurpatrimonium voor onze afstammelingen bewaard blijft en dat voor onze kinderen en kleinkinderen ook nog natuurgenoet verzekerd is.

Vogels door de wet beschermd.

Gezien hun groot belang voor de land- en bosbouw worden de Insekten-etende Vogels onvoorwaardelijk door de wet beschermd. Dit betekent dat het verboden is op straf van gerechtelijke vervolging, deze Vogels te vangen, te jagen of te doden, hun jongen, eieren of nesten te roven.

De Uilen, alsook de Torenvalk, worden als nuttige knaagdierenverdelgers beschermd.

Daarenboven werd de bescherming bekomen van enkele zeer zeldzame soorten.

Reeds in 1862 werden de Insektenetende Vogels, hun eieren en jongen door de wet beschermd, alsook de reglementering op de vogelvangst verscherpt. Ook het gebruik van Eendenkooien wordt beperkt : zonder machtiging van de Minister van Landbouw mogen geen nieuwe kooien meer opgericht worden, alsook de bestaande verplaatst worden. Hun aantal is tegenwoordig tot 4 teruggelopen (1), waarvan één niet meer voor de commerciële vogelvangst aangewend wordt.

De lijst van de beschermende Vogels in 1929 uitgegeven, bevat de Blauwe Haagsmus, de Koekoek, de Geitenmelker, de Zwartkop, de Tuinfluiter, de Grasmus, de Braamsluiper, de verschillende soorten Vliegenvangers, de Wit- en Roodsterblauwborst, de Boomkruipers, de Spotvogel, de Zwaluwen en

(1) Namelijk te Woumen en te Merkem (bij Diksmuide) en te Bornem (bij Dendermonde). De kooi van Meetkerke (bij Brugge) wordt voor het ringwerk voorbehouden.

Kwikstaarten, de Hop, de Gierzwaluw, al de Mezensoorten, de Spechten, al de Piepers (sedert 1932 ook de Graspieper), de Tjiftjaf, de Bosfluit, de Fitis, het Vuurhaantje en het Goudhaantje, de Nachtegaal, de Roodborst, de Zwarte en Gekraagde Roodstaart, de Grote en Kleine Karekiet, de Water-, Bos- en Moerasrietzanger, de Snor, de Sprinkhaanrietzanger, de Boomklever, de Draaihals, het Paapje, de Zwartkeeltapuit en de Tapuit, het Winterkoninkje en al de Nachtroofvogels of Uilen.

Het vangen van Vinken, Sijsjes, Goudvinken, Distelvinken, Kneuters, Groenvinken, Pirrewitters (Midden-Europese Kanarie) en al de Gorzensoorten, uitgezonderd de Ortolaan, wordt slechts toegestaan als het gaat om kooivogels en dus niet om gegeten te worden.

De Vogelwet van 1929 verbiedt verder het blindmaken van Vogels, zoals het wel meer met Vinken gebeurde om ze naar men meende, beter te doen zingen.

Verder verschenen talrijke nieuwe besluiten waardoor de vangmethoden, alsmede de gereedschappen in de vogelvangst aangewend, gereguleerd worden.

In 1932 werden de verschillende soorten Meeuwen en Stern, alsook de Ooievaar en de Lepelaar op de lijst van de volledig beschermde Vogels geplaatst.

De lijst werd in 1952 met de Leeuweriken aangevuld. Sedert 1956 worden ook de Tortels, waaronder de laatste aanwinst van onze avifauna, de Turkse Tortel en ten slotte als eerste dagroofvogel ook de Torenvalk door de wet beschermd.

Verder is het verboden bepaalde soorten Watervogels wegens hun grote zeldzaamheid te jagen en te schieten : het Wouwaapje, de Roerdomp, de Purperreiger, de Kluut, de Rotgans, de Bergeend en al de Zwanensoorten.

De moderne oekologie heeft geleerd dat het niet volstaat een Vogel te beschermen als zijn broedplaatsen en voedselterreinen, kortom zijn biotoop gewijzigd wordt of verdwijnt.

Naar het voorbeeld van alle beschaafde landen, bezorgd om het behoud van hun avifauna, werd in 1951 in België de « Vereniging der Belgische Vogelreservaten » gesticht. Ze beheert of beschermt enkele van de mooiste natuurterreinen van ons land, alles samen reeds meer dan 50 reservaten. Ziehier een lijstje van enkele van de voornaamste met hun merkwaardigheden.

PROVINCIE WEST-VLAANDEREN.

Het Zwin-Knokke (met aanpalende polders, dijken en kreken, ongeveer 1.500 ha). Schorrelandschap.

Broedplaats van de Kluut, de Scholekster, de Dwergstern, de Bergeend, verschillende Pluvierensoorten, alles samen meer dan 100 soorten broedvogels.

Belangrijke pleisterplaats op de trek.

PROVINCIE OOST-VLAANDEREN.

Het Broek van Overmere, meersen, oude turfputten, rietvelden en moerassen.

Kreken en moerassen van Assenede (48 ha), alsook deze van Sint-Jan-in-Eremo.

Broedplaats van talrijke Watervogels waaronder het Visdiefje, de Roerdomp, het Wouwaapje, de Slobeend, de Fuut.

PROVINCIE ANTWERPEN.

Snepkensvijver. — Lichtaart (20 ha), Kempisch vennengebied met vliegdennen en heide.

De grootste Kokmeeuwenkolonie van ons land is er gevestigd : 6.000 à 8.000 koppels in 1958. Verder broeden er de Wulp, de Grutto en in de dennen de Ransuil.

De Zegge. — Geel (35 ha) eveneens in de Netevallei, moeraslandschap. Broedplaats van de Waterral, de Roerdomp, het Blauwborstje.

De Maat. — Mol (140 ha) moerassen en dennenbossen, Broedplaats van het Visdiefje, de Wulp, de Roodpootruiter, de Geitenmelker.

De Kalmthoutse heide met Putse moer. — Kalmthout (1700 ha). Kempisch landschap met heide, duinen, vennen en dennenbossen. Broedplaats van de Kokmeeuw, de Wulp, de Bergeend, de Geoorde Fuut.

PROVINCIE LIMBURG.

De heide, duinen en moerassen van Genk. — Genk en Diepenbeek (220 ha). Broedplaats van de Roerdomp, het Wouwaapje, de Bruine Kiekendief.

PROVINCIE HENEGOUWEN.

De moerassen van Harchies. — Harchies, Bernissart, Baudour (circa 300 ha).

Broedplaats van de Geoorde Fuut, de Roerdomp, het Wouwaapje, een 80 tal soorten broedvogels.

PROVINCIE LUXEMBURG.

Het Domein van Tintange, (circa 2.000 ha). Bossen.

Broedplaats van zeldzame Roofvogels : de Buizerd, de Sperwer, de Wespendief.

In 1954 huldigde « De Wielewaal », Vlaamse ornithologische vereniging, haar eerste natuurreservaat in, de Tikkebroeken te Kasterlee en Oud-Turnhout, broedgebied van de Waterral en andere moerasvogels. Drie jaar later,

in 1957, werd het reservaat van de Palingbeek nabij Ieper ingehuldigd. Het geldt twee kleine reservaten, die een aanzienlijke vogelstand herbergen.

Andere reservaten, daarom niet bepaald vogelgebieden, maar waar de Vogels toch beschermd worden, zijn de twee staatsreservaten. De Westhoek is een gaaf gebleven duinengebied tussen De Panne en de Franse grens, terwijl anderzijds ook het reservaat van de Fagne de Jalhay, hoofdzakelijk botanisch merkwaardig zijn. De Waalse vereniging « Ardenne et Gaume » heeft verder een hele reeks reservaten in beheer genomen, waaronder het Nationaal Park van Lesse en Lhomme, dat bijna 1.000 ha bedraagt.

Nog enkele belangrijke punten.

1. Raak nooit een nest aan, tenzij het verlaten ware. Blijf er slechts een paar ogenblikken, verstoor de omgeving niet.

2. Spit 's winters regelmatig enkele vierkantmeter tuin om waar de Vogels wormen en larven kunnen vinden.

3. Vergeet de drank niet !

4. Weersta aan de bekoring van het eierverzamelen : geleidelijk komt men er toch toe eieren van zeldzame Vogels weg te nemen. De eierverzamelaars hebben schuld aan het zeldzaam worden of zelfs volkomen verdwijnen van enkele merkwaardige Vogels in ons land.

5. Leg U toe in plaats van de jacht, vogelvangst of eierroven op het waarnemen, fotograferen en ringen van vogels. U zult er ongetwijfeld zeer veel genot aan beleven en tevens nuttig wetenschappelijk werk verrichten.

6. Leer anderen de Vogels kennen en beschermen, vooral aan de schoolgaande jeugd. Eén voorbeeld van resultaten van praktische vogelbescherming : in 1957 broedden op de speelplaats van de gemeenteschool te Ardooie in West-Vlaanderen een koppel Grote Lijsters in een kastanjeboom, in de opgehangen nestkastjes woonden de Gekraagde Roodstaart en het lieve Pimpelmeesje, in muurgaten hadden de Grauwe Vliegenvangen en de Koolmees huisvesting gevonden, terwijl de Groenvink zijn nestje in een leiboom had gebouwd. Alle jongen werden geringd in het bijzijn van de schoolkinderen. Ze hebben er ongetwijfeld plezier aan beleefd.

Nuttige wenken. — De beide nationale parken, van de Westhoek te De Panne en de Hoge Venen te Jalhay zijn vrij toegankelijk, alsook de Kalmt-houtse Heide, het Park van Lesse en Lhomme, de moerassen van Harchies en andere. Deze terreinen staan natuurlijk wel onder bewaking, terwijl er ook in sommige omstandigheden beperkingen aan het bezoek kunnen opgelegd worden.

Het Zwinreservaat is toegankelijk mits een klein inkomgeld : het aldus verzamelde fonds wordt aangewend voor het redden van andere bedreigde natuur-

gebieden. De meeste reservaten kunnen bezocht worden met toelating van de conservator. Het is aangeraden zich te wenden tot de vereniging die het bedoelde reservaat onder haar beheer heeft.

Dokumentatie. — Een kosteloze brochure, waarin beknopt de voornaamste richtlijnen van vogelbescherming verstrekt worden, kan besteld worden aan het adres van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen. Deze brochure is getiteld « Over Nestkasten en andere maatregelen met betrekking tot de bescherming der Vogels in tuin, park of bos ».

De Belgische Vogelreservaten hebben eveneens een keurige, geïllustreerde brochure uitgegeven, onder de titel « Oproep voor de bescherming der Vogels ».

Nuttige adressen waar U steeds inlichtingen kunt inwinnen over Vogelbescherming of reservaten :

Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, 31, Vautierstraat, Brussel 4.

De Belgische Vogelreservaten, Sekretariaat : Dierentuin, Koningin Astridplein, Antwerpen.

De Wielewaal, Begijnhof, 47, Turnhout.

Belgische Bond voor Vogelbescherming, A. Gomandstraat, 15, Brussel 9.

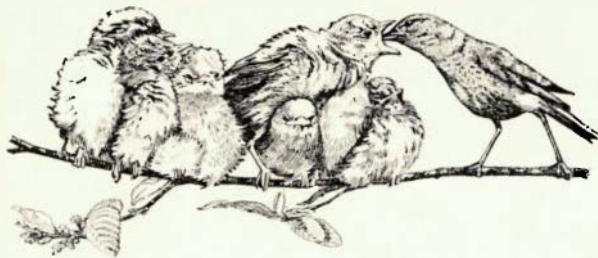
Ardenne et Gaume, Maria van Boergondiëlaan, 41, Brussel 4.

Internationale Unie voor de Bescherming van de Natuur en haar Hulpbronnen, Vautierstraat, 31, Brussel 4.

Tijdschriften. — In ons land worden twee ornithologische tijdschriften uitgegeven :

1) « Le Gerfaut - De Giervalk », tweetalig tijdschrift, verschijnt viermaal per jaar en wordt uitgegeven door het Vermogen van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen ;

2) « De Wielewaal », vlaamstalig tijdschrift, verschijnt elke maand door de zorgen van de Ornithologische Vereniging « De Wielewaal ».

LIJST VAN DE VERMELDE VOGELS

Aalscholver.	<i>Phalacrocorax carbo</i> (Linné)	Cormoran.
Alk.	<i>Alca torda</i> Linné	Petit Pingouin.
Appelvink.	<i>Coccothraustes coccothraustes</i> (Linné)	Gros-bec.
Bergeend.	<i>Tadorna tadorna</i> (Linné)	Tadorne.
Boomklever.	<i>Sitta europaea</i> (Linné)	Sitelle.
Boommus.	<i>Passer montanus</i> (Linné)	Friquet.
Bosduif.	<i>Columba palumbus</i> (Linné)	Ramier.
Bosfluit.	<i>Phylloscopus sibilatrix</i> (Bechstein)	Pouillot siffleur.
Bosrietzanger.	<i>Acrocephalus palustris</i> (Bechstein)	Verderolle.
Botvink.	<i>Fringilla coelebs</i> (Linné)	Pinson.
Braamsluiper.	<i>Sylvia curruca</i> (Linné)	Babillarde.
Buizerd.	<i>Buteo buteo buteo</i> (Linné)	Buse variable.
Distelvink.	<i>Carduelis carduelis</i> (Linné)	Chardonneret.
Draaihals.	<i>Jynx torquilla</i> (Linné)	Torcol.
Dwergstern.	<i>Sterna albifrons</i> (Pallas)	Sterne naine.
Ekster.	<i>Pica pica</i> (Linné)	Pie.
Fitis.	<i>Phylloscopus trochilus</i> (Linné)	Pouillot chantre.
Fuut (Geoorde). of Zwarthalsfuut.	<i>Podiceps caspicus</i> (Hablizl)	Grèbe à cou noir.
Gaai.	<i>Garrulus glandarius</i> (Linné)	Geai.
Geitenmelker.	<i>Caprimulgus europaeus</i> (Linné)	Engoulevent.
Gierzwaluw.	<i>Apus apus</i> (Linné)	Martinet noir.
Glanskop.	<i>Parus palustris</i> (Linné)	Nonnette.
Goudhaantje.	<i>Regulus regulus</i> (Linné)	Roitelet huppé.
Goudvink.	<i>Pyrrhula pyrrhula europaea</i> (Vieillot)	Bouvreuil.
Grasmus.	<i>Sylvia communis</i> Lathram	Grisette.
Graspieper.	<i>Anthus pratensis</i> (Linné)	Pipit des près.

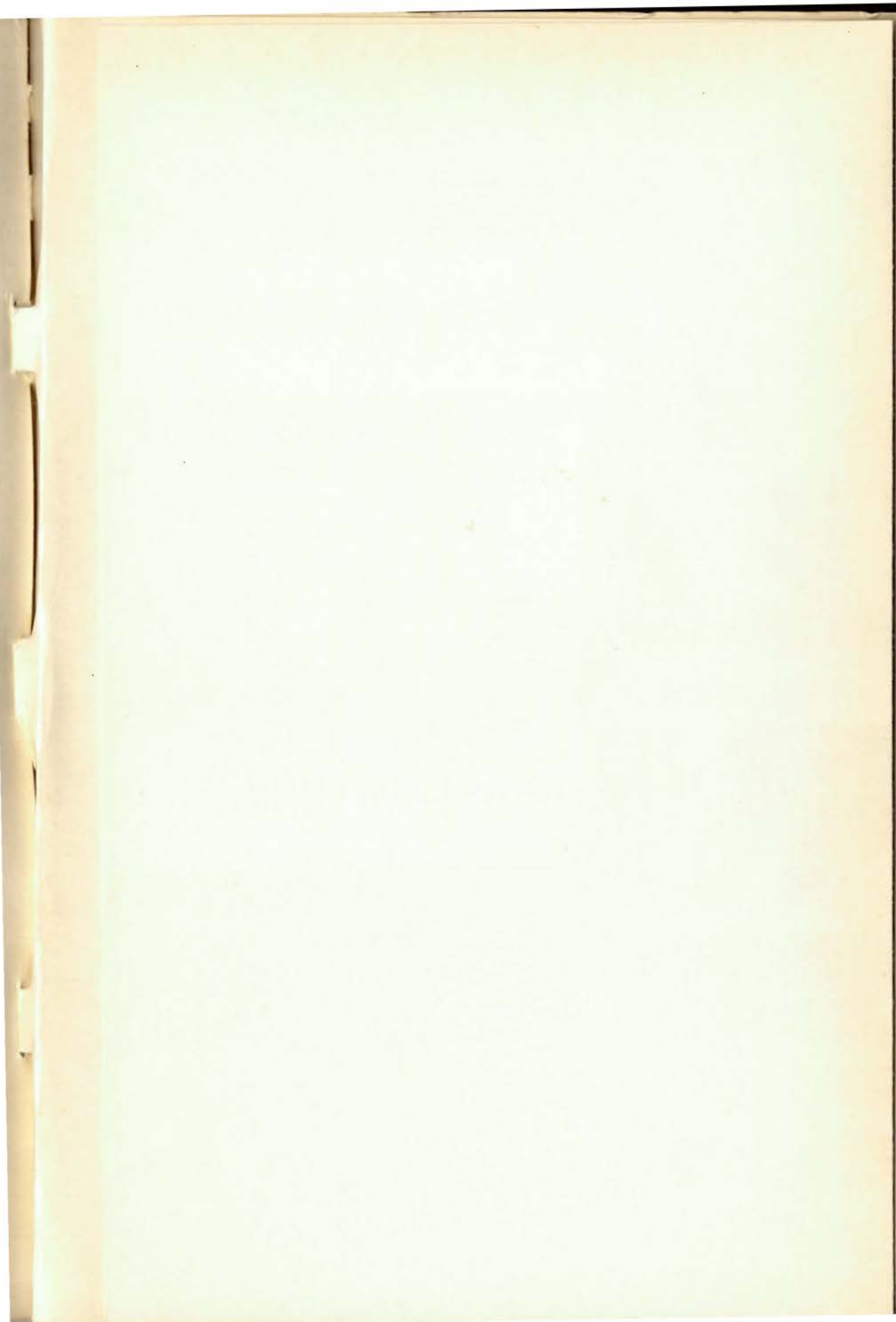
Groenvink.	<i>Chloris chloris</i> (Linné)	Verdier.
Grutto.	<i>Limosa limosa</i> (Linné)	Barge.
Haafmus (Blauwe).	<i>Prunella modularis</i> (Linné)	Accenteur mouchet.
Holduif.	<i>Columba oenas</i> (Linné)	Colombin.
Hoornfuut.	<i>Podiceps auritus</i> (Linné)	Grèbe esclavon.
Hop.	<i>Upupa epops</i> (Linné)	Huppe.
Huismus.	<i>Passer domesticus</i> (Linné)	Moineau domestique.
Huiszwaluw.	<i>Delichon urtica</i> (Linné)	Hirondelle de fenêtre.
IJsvogel.	<i>Alcedo atthis</i> (Linné)	Martin-pêcheur.
Jan van Gent.	<i>Sula bassana</i> (Linné)	Fou de Bassan.
Karekiet (Grote).	<i>Acrocephalus arundinaceus</i> (Linné)	Rousserole turdoïde.
Karekiet (Kleine).	<i>Acrocephalus scirpaceus</i> (Hermann)	Rousserole des roseaux.
Kauw.	<i>Coloeus monedula</i> (Linné)	Choucas.
Keep.	<i>Fringilla montifringilla</i> (Linné)	Pinson du Nord.
Kerkuil.	<i>Tyto alba</i> (Scopoli)	Effraie.
Kluut.	<i>Recurvirostra avosetta</i> (Linné)	Avocette.
Kneuter.	<i>Carduelis cannabina</i> (Linné)	Linotte.
Koekoek.	<i>Cuculus canorus</i> Linné	Coucou.
Kokmeeuw.	<i>Larus ridibundus</i> Linné	Mouette rieuse.
Koolmees.	<i>Parus major</i> Linné	Charbonnière.
Koperwiek.	<i>Turdus musicus</i> Linné	Mauvis.
Kuifmees.	<i>Parus cristatus</i> Linné	Mésange huppée.
Kuikendief (Bruine).	<i>Circus aeruginosus</i> (Linné)	Busard des roseaux.
Kwakkel.	<i>Coturnix coturnix</i> (Linné)	Caille.
Lepelaar.	<i>Platalea leucorodia</i> Linné	Spatule.
Matkop.	<i>Parus atricapillus</i> Linné	Mésange des saules.
Meerkoet.	<i>Fulica atra</i> Linné	Foulque.
Merel.	<i>Turdus merula</i> Linné	Merle.
Moerasrietzanger.	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i> (Linné)	Rousserolle phragmite.
Nachtegaal.	<i>Luscinia megarhyncha</i> (Brehm)	Rossignol.
Ooievaar.	<i>Ciconia ciconia</i> (Linné)	Cigogne.
Ooievaar (Zwarte).	<i>Ciconia nigra</i> (Linné)	Cigogne noire.
Ortolaan.	<i>Emberiza hortulana</i> Linné	Ortolan.
Paapje.	<i>Saxicola rubetra</i> (Linné)	Tarier.
Patrijs.	<i>Perdix perdix</i> (Linné)	Perdrix.

Pimpelmees.	<i>Parus caeruleus</i> Linné	Mésange bleue.
Pirrewitter.	<i>Serinus serinus</i> (Linné)	Cini.
Puperreiger.	<i>Ardea purpurea</i> Linné	Héron pourpré.
Ransuil.	<i>Asio otus</i> (Linné)	Moyen-duc.
Roerdomp.	<i>Botaurus stellaris</i> (Linné)	Butor.
Roodborst.	<i>Erithacus rubecula</i> (Linné)	Rouge-gorge.
Roodkeelduiker.	<i>Gavia stellata</i> Brünnicer	Plongeon à gorge rousse.
Roodpootruiter of Tureluur.	<i>Tringa totanus totanus</i> (Linné)	Gambette.
Roodstaart (Gekraagde).	<i>Phoenicurus phoenicurus</i> (Linné)	Rouge-queue noirâtre.
Roodstaart (Zwarte).	<i>Phoenicurus ochrurus gilbraltariensis</i> (Gmelin)	Rouge-queue à front blanc.
Roodster- blauwborst.	<i>Cyanosylvia svecica svecica</i> (Linné)	Gorge-bleue à miroir roux.
Rotgans.	<i>Eubranta bernicla bernicla</i> (Linné)	Bernache cravant.
Scholekster.	<i>Haematopus ostralegus</i> (Linné)	Huïtrier.
Sijs.	<i>Carduelis spinus</i> (Linné)	Tarin.
Slobeend.	<i>Spatula clypeata</i> (Linné)	Souchet.
Snor.	<i>Locustella luscinioides</i> (Savi)	Locustelle de Savi.
Specht (Grote bonte).	<i>Dendrocopos major</i> (Linné)	Epeiche.
Sperwer.	<i>Accipiter nisus</i> (Linné)	Epervier.
Spotvogel.	<i>Hippolais icterina</i> (Vieillot)	Contrefaisant.
Spreeuw.	<i>Sturnus vulgaris</i> Linné	Etourneau ou Sansonnnet.
Sprinkhaanrietzan- ger.	<i>Locustella naevia</i> (Boddaert)	Locustelle tachetée.
Steltkluit.	<i>Himantopus himantopus</i> (Linné)	Echasse blanche.
Tapuit.	<i>Oenanthe oenanthe oenanthe</i> (Linné)	Motteux cendré.
Tjiftjaf.	<i>Phylloscopus collybita</i> (Vieillot)	Pouillot vélocé.
Torenvalk.	<i>Falco tinnunculus</i> Linné	Cresserelle.
Tortel.	<i>Streptopelia turtur</i> (Linné)	Tourterelle.
Tortel (Turkse).	<i>Streptopelia decaocto</i> (Frisvaldsky)	Tourterelle turque.

Tuinfluiter.	<i>Sylvia borin</i> (Boddaert)	Fauvette des jardins.
Visdiefje.	<i>Sterna hirundo</i> Linné	Sterne Pierre-Garin.
Vliegenvanger (Grauwe).	<i>Muscicapa striata</i> (Pallas)	Gobe-mouches gris.
Vuurhaantje.	<i>Regulus ignicapillus</i> (Temminck)	Roitelet à tête de feu.
Waterral.	<i>Rallus aquaticus</i> (Linné)	Râle d'eau.
Waterrietzanger.	<i>Acrocephalus palustris</i> (Vieillot)	Rousserolle aquatique.
Wespendief.	<i>Pernis apivoris</i> (Linné)	Bondrée.
Wielewaal.	<i>Oriolus oriolus</i> (Linné)	Loriot.
Winterkoning.	<i>Troglodytes troglodytes</i> (Linné)	Troglodyte.
Witsterblauwborst.	<i>Cyanosylvia svecica cyanecula</i> (Meisner)	Gorge-bleue à miroir blanc.
Wouwaapje.	<i>Ixobrychus minutus</i> (Linné)	Blongios.
Wulp.	<i>Numenius arquata</i> (Linné)	Courlis.
Zanglijster.	<i>Turdus philomelus</i> Brehm	Grive chanteuse.
Zeeëend (Bruine).	<i>Melanitta fusca</i> (Linné)	Macreuse brune.
Zeeëend (Zwarte).	<i>Oidemia nigra</i> (Linné)	Macreuse noire.
Zeekoet.	<i>Uria aalge</i> (Pontoppidan)	Guillemot.
Zwartkeeltapuit.	<i>Saxicola torquata</i> (Linné)	Traquet ruticole.
Zwartkop.	<i>Sylvia atricapilla</i> (Linné)	Fauvette à tête noire.

BIBLIOGRAFIE

- E. COHEN and Br. CAMPBELL, *Nestboxes*, Oxford, 1952.
- De Belgische Vogelreservaten*, Bulletin. jaargangen 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958.
- De Belgische Vogelreservaten. Oproep voor de bescherming der Vogels*, z. d.
- O. HENZE, *Vogelschutz gegen Insektenschaden in der Forstwirtschaft*, München, 1943.
- L. HOWARD, *Vogels als huisgenoten*, Amsterdam, Brussel, 1953.
- Internationale Unie voor Natuurbescherming. *Atlas der Natuurreservaten*, Amsterdam, Brussel, 1956.
- E. KESTELOOT, *Over nestkasten en andere maatregelen met betrekking tot de bescherming der vogels in tuin, park of bos*, Brussel, z. d.
- E. KESTELOOT, *Vogels waarnemen*, Brussel, 1958.
- L. LIPPENS, *De vogels in België*, Sint-Andries-Brugge, 1950.
- M. Mc KENNY, *Birds in the garden and how to attract them*, Minneapolis, 1939.
- J. MORBACH, *Der praktische Vogelschutz*, Esch a. d. Alzette, 1935.
- W. SCHNEEBELI, *Nos amis les Oiseaux. Comment les nourrir en hiver*, Genève, s. d.
- A. TOSCHI, *Gli Ucelli e la loro Protezione*, Bologna, 1957.
- E. TURNER, *Every garden a bird sanctuary*, London, 1935.
- Vermogen van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen. *De Vogels van België*, alfabetische lijst der Latijnse en van hun gelijkwaardige Franse en Nederlandse benamingen, Brussel, z. d.
- Verslagen en Mededelingen van de Plantenkundige Dienst te Wageningen. *Bescherming van nuttige vogels*, 1952.

VOORNAAMSTE VOGELBROEDPLAATSEN

Watervogels.

Zeevogels.

Kokmeeuwen.

Aalscholvers (broedplaats : Westkerke —
pleisterplaats : IJzermondig).

Reigers.

Moerasvogels.

Heidevogels.

Roofvogels.

Bosvogels.

